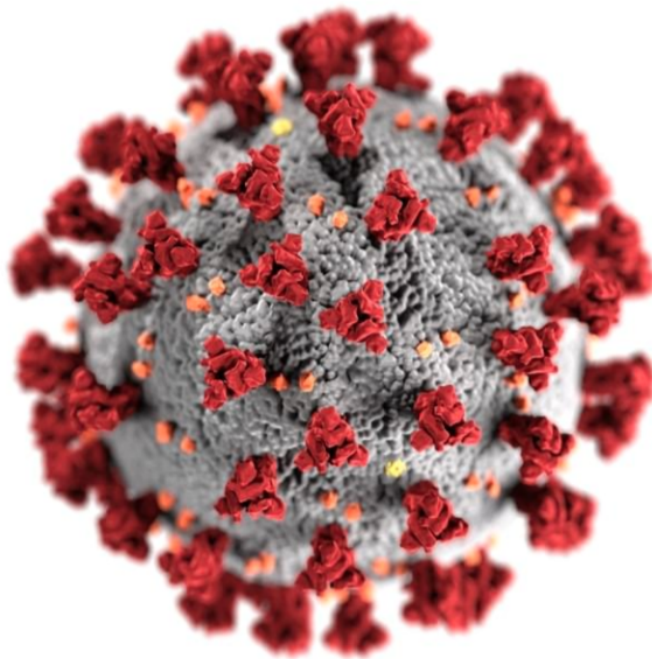

NAMIESTO HLASOVACÍCH URIEN POŠTOVÉ SCHRÁNKY

Dajú sa v čase koronakrízy zorganizovať demokratické voľby? Ako zneužívajú súčasnú situáciu politici na uzurpovanie väčšej moci. Lukašenko na traktore s cesnakom a vodkou. Fraška menom poľský „poštový“ zákon.

Voľby ako politický nástroj

Okrem nášho zdravia je v čase pandémie ohrozené aj zdravie demokracie ako systému, keďže mnohí politickí lídri vystrájajú pod rúškom pandémie rôzne nedemokratické harakiri. Na jednej strane schvaľujú výnimočné stavy za účelom posilnenia svojich právomocí (akože kvôli korone), ale v skutočnosti posilňujú svoju politickú moc. Napríklad Viktor Orbán v Maďarsku momentálne vládne pomocou dekrétov, čo mu síce odobril parlament, ale na rozdiel od iných krajín na dobu neurčitú. Zatiaľ čo on to považuje za nevyhnutné a adekvátne v boji proti korona vírusu, jeho kritici ho obviňujú zo zneužívania súčasnej situácie na uzurpovanie ešte väčšej politickej moci, ako už má.

Na druhej strane tu máme politikov, ktorým súčasná pandémia robí škrt cez rozpočet vzhľadom na starostlivo pripravované plány v súvislosti s voľbami. Donald Trump sa veľmi dlho tváril, že žiadny vírus neexistuje, keďže ekonomika bola v dobrom stave, čo mal byť jeden z hlavných sloganov jeho zápasu o znovuzvolenie. Pandémia však výrazne ovplyvňuje aj ekonomiku a podľa [BBC](#) až 30 miliónov Američanov požiadalo za posledných šesť týždňov (od začiatku apríla) o dávku v nezamestnanosti, čo sú rekordné čísla. Hoci majú Spojené štáty momentálne smutné prvenstvo v počte úmrtí na COVID-19, Trump chcel aj napriek tomu rozpustiť krízový štáb, ktorý vznikol v súvislosti s pandemiou (neskôr si to pod palbou kritiky rozmyslel). Zdá sa však, že opätovné naštartovanie ekonomiky a s tým spojené volebné plány sú jeho prioritou.

Dlhodobu poddimenzovaná bieloruská ekonomika by sotva zniesla podobné reštriktívne opatrenia, aké zaviedla väčšina krajín a tak prezident Aleksander Lukašenko, ktorého čakajú koncom augusta

volby, odporúča svojim občanom piť vodku, jesť viacej cesnaku, jazdiť na traktore, či ísť do sauny. Hoci je tento prístup úplným extrémom a chladnokrvnou ignoranciou zdravia ľudí, predovšetkým politické aspekty pred voľbami momentálne zvažujú aj v Arménsku, Kirgizsku, Severnom Macedónsku, Srbsku či u našich susedov v Poľsku.

Fraška s „poštovým“ zákonom

V Poľsku sa mali tento víkend konať prezidentské voľby a vláda chcela voličov poslať namiesto hlasovacích uriem k poštovým schránkam. Narýchlo a bez širšej celospoločenskej diskusie posunula do parlamentu zmenu volebného zákona, ktorý si vraj pred schvalovaním nestihla prečítať ani väčšina poslancov. Podľa tejto zmeny, ktorá v apríli prešla Sejmom (dolná komora parlamentu, v ktorej má súčasná vládna garnitúra na čele s Kaczyńského stranou PiS väčšinu), by sa namiesto tradičného hlasovania volilo poštou. Hoci zákon ešte musí prejsť hornou komorou parlamentu, kde má opozícia, ktorá je za odklad volieb, miernu väčšinu, to však nebránilo vláde, aby dala pokyn relevantným inštitúciám pre transfer potrebných údajov o voličoch na poštu, ktorá však nemá s organizáciou volieb takouto formou žiadnu skúsenosť.

Ozvali sa už aj medzinárodné organizácie, ktoré takýto postup [kritizujú](#). Podobne, ako v prípade Trumpa či Lukašenka, vláda presadzovala voľby teraz, kým je popularita ich spojenca a súčasného prezidenta Andrzeja Dudu vysoká a kým voliči nepocitujú ekonomické dôsledky koronakrízy. Vláda nakoniec zrejme pod palbou kritiky pochopila, že voľby by skončili fraškou a tak sa ich rozhodla presunúť na neskorší termín.

Organizovať či neorganizovať?

Dajú sa voľby v súčasných podmienkach vôbec zorganizovať? Na jednej strane je argument, že politici s autokratickými tendenciami zneužívajú súčasnú krízu na upevnenie svojej moci, na strane druhej je fakt, že periodické voľby sú dôležitou súčasťou systému, ktorý bez nich začne chátrať.

Od konca februára sa až [53 krajín](#) sa rozhodlo voľby oddialiť. Je zrejmé, že v prípade, ak nie je možné garantovať základné princípy potrebné pre integritu volebného procesu, je odklad volieb tou najlepšou možnosťou. V prvom rade je dôležité počúvať odborníkov na zdravotníctvo, keďže zdravie ľudí a ich ochrana pred nakazením sú tým najdôležitejším faktorom. Druhým najdôležitejším aspektom je dôvera ľudí, že systém hlasovania je dostatočne bezpečný a transparentný. Je dôležité, aby nebola spochybnená integrita a legitimita víťaza volieb. Napríklad vo Francúzsku sa 15. marca konalo za sprísnených opatrení prvé kolo lokálnych volieb, pričom k urnám prišlo iba 44.6 % voličov (oproti 63.5 %, ktorí hlasovali v prvom kole lokálnych volieb v roku 2014). Druhé kolo presunula vláda na 21. jún aj vzhľadom na fakt, že nízka volebná účasť znižuje legitimitu hocijakého víťaza.

Na druhej strane stojí príklad Južnej Korei, kde sa voľby uskutočnili za ešte prísnejších opatrení a napriek tomu prišlo k urnám rekordných 66.2 % voličov (vyššia volebná účasť bola iba v roku 1992, kedy prišlo hlasovať 71.9 % voličov). Voliči dôverovali opatreniam, ktoré robila vláda pri organizácii volieb a preto sa nebáli prísť hlasovať.

Tretím dôležitým aspektom je zabezpečiť, aby neboli znevýhodnení žiadni oprávnení voliči. Ako by napríklad hlasovali bezdomovci v Poľsku, ak by sa hlasovalo podľa zmeneného volebného zákona? V kontexte pandémie sú najzraniteľnejším segmentom voličov seniori a preto je potrebné zabezpečiť, aby aj oni mali možnosť využiť svoje hlasovacie právo. Hlasovanie poštou alebo cez internet môžu byť v budúcnosti alternatívou k súčasnému systému hlasovania, ale pred ich zavedením je potrebná široká celospoločenská diskusia a všeobecná akceptácia - pretože len tak budú mať ľudia pocit, že voľby nie sú len nástrojom mocných, ale že patria im.

článok bol publikovaný dňa 7.5. 2020 ako blog na [SME](#).

